

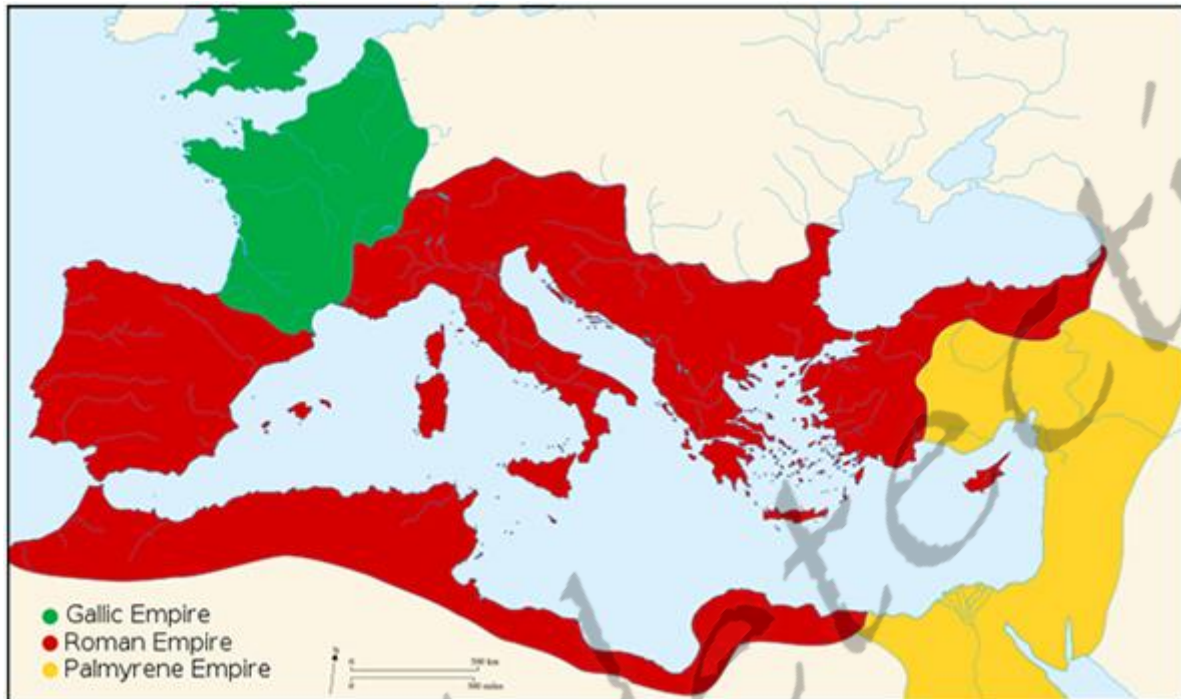

De crisis van de derde eeuw (235 - 268 n. C)

De crisis van de derde eeuw was een periode van onrust en onderlinge strijd in het Romeinse Rijk van ongeveer 235 tot 268 na Christus. De periode werd gekenmerkt door burgeroorlogen en een groot aantal keizers, voor een groot deel commandanten die door hun opstandige legioenen tot keizer werden uitgeroepen, de zogenaamde "soldatenkeizers". Vanaf 260 viel het rijk tijdelijk uiteen.

De moeilijkheden begonnen in 235, toen keizer Alexander Severus door zijn eigen soldaten van legio XXII Primigenia in de buurt van Mainz werd vermoord. Daarna brak een periode aan, gedurende welke niemand voor langere tijd de macht over het Romeinse Keizerrijk naar zich toe kon trekken. Er woedden verschillende burgeroorlogen, de grenzen werden verwaarloosd. Hierdoor hadden allerlei stammen aan de noordgrens steeds meer vrij spel, vooral de Germaanse stammen als de Karpen, de Goten, de Vandalen en de Alamannen. In dezelfde periode voerden de Sassaniden een nieuwe aanval uit op de oostelijke grens van het Romeinse Rijk.

Uiteindelijk viel het keizerrijk tijdelijk uiteen in drie elkaar beconcurrerende staten: in 258 vormden de Romeinse provincies van Gallië, Britannia en Hispania samen het Gallo-Romeinse Rijk, en twee jaar later in 260 scheidden de oostelijke provincies Syrië, Palestina en Egypte zich met Sassanidische steun af onder de naam van het Palmyreense rijk. Hierdoor bleef een derde, op Italië gebaseerd, Romeins Rijk in het midden over.

Het verdeelde Romeinse Rijk in 271 n. C.

De Keizers ten tijde van de crisis van de 3e eeuw waren:

- Maximinus I Thrax (235 - 238)
- Gordianus I & II (238)
- Pupienus & Balbinus (238)
- Gordianus III (238 - 244)
- Philippus I Arabs (244 - 249)
- Traianus Decius (249 - 251)
- Trebonianus Gallus (251 - 253)
- Aemilianus (253)
- Valerianus (253 - 260) & Gallienus (253 - 268)

235 - 238 n. C - Het keizerrijk onder Maximinus I Thrax

Keizer Maximinus I Thrax. Een oude foto, begin 20e eeuw. Dit is waarschijnlijk de kopie in het Louvre.

Maximinus I, gewoonlijk Maximinus Thrax genoemd, hetgeen Maximinus de Thraciër betekent, (? - 238) was keizer van Rome van 235 tot lente 238 zonder ooit in Rome geweest te zijn. Hij was de eerste van de zogenaamde "soldatenkeizers", die niet uit een aanzienlijke familie stamden en door het leger op de troon werden gezet.

Zijn volledige naam was Gaius Julius Verus Maximinus. Hij werd geboren in een eenvoudige Thracische veehoedersfamilie. Als jongeman meldde hij zich aan als soldaat bij het Romeinse leger onder Septimius Severus en maakte snel promotie.

Hij staat bekend als een reus van een man met legendarische kracht. Septimius Severus was zo onder de indruk van zijn prestaties als worstelaar in Thracië, dat hij hem benoemde tot zijn persoonlijke lijfwacht. Caracalla maakte hem centurio. Maximinus verliet het leger na de moord op Caracalla en kwam pas terug onder Severus Alexander, die hem tot hoge officiersposities promoveerde.

Maximinus was onder de militairen zeer geliefd en werd onmiddellijk na de moord op Severus Alexander door zijn troepen tot de nieuwe keizer van Rome uitgeroepen. Hij benoemde zijn zoon Maximus tot Caesar. Hij boekte grote militaire successen in Germanië en langs de Donau.

De belastingen werden zeer drastisch verhoogd om de militaire campagnes te kunnen bekostigen. Dit veroorzaakte veel protesten en de Romeinse senaat besloot hem in de lente van 238 formeel af te zetten en hem tot staatsvijand te verklaren. Enkele opstanden braken uit en de senaat steunde met name de opstand die in Afrika werd geleid door Gordianus I en Gordianus II, die als keizers werden erkend.

Toen het nieuws dat de senaat hem had afgezet Maximinus bereikte, trok hij naar Rome om de hoofdstad te onderwerpen. Bij Aquileia in Noord-Italië werd hij echter tegengehouden door een sterke verdediging. Het beleg van Aquileia was niet succesvol. Uiteindelijk werden hij en zijn zoon tussen april en juni 238 door de soldaten vermoord voor zij Rome konden bereiken. Het bericht van zijn dood werd in Rome met grote opluchting ontvangen.

238 n. C - Het Keizerrijk onder Gordianus I & II

Gordianus I

Muntstuk met afbeelding van Keizer Gordianus I.

Marcus Antonius Gordianus Sempronianus Romanus "Africanus" (157 - 04-238 n. C), kortweg Gordianus I, was keizer gedurende enkele weken in maart-april 238 samen met zijn zoon Gordianus II. Hij was een van de rijkste personen in het keizerrijk maar ook een zeer begaafde en integere persoonlijkheid.

De Griekse auteur Philostratus droeg zijn *Levens van de sofisten* aan hem op.

Op zijn zestigste werd hij consul en hij was bijna tachtig jaar oud toen hij werd aangesteld als gouverneur van Noord-Afrika. Er ontstonden zeer ernstige problemen door de soms absurde belastingsdruk ingesteld door Maximinus I "Thrax". Deze was zo hoog dat sommige welgestelden, liever dan failliet te gaan, besloten de belastinginners te vermoorden. Vervolgens werd er een dringend beroep gedaan op Gordianus om keizer te worden. Na aarzeling accepteerde hij rond 19 of 22 maart 238 samen met zijn zoon Gordianus II deze taak.

De twee Gordiani begaven zich naar Carthago vanwaaruit zij een brief naar de Romeinse senaat schreven om hun plannen bekend te maken. Tegelijkertijd gaven de Gordiani de opdracht Vitalianus, de prefect van de Praetoriaanse garde, die zeer trouw was aan Maximinus, te vermoorden. Dat gaf de senaat voldoende moed om het aanbod van de Gordiani openlijk te accepteren. Gordianus I en Gordianus II werden gezamenlijk keizers en kregen de officiële bijnaam "Africanus". Het nieuws dat Maximinus was afgezet werd door de Romeinse burgerij met vreugde ontvangen en rellen braken uit waarbij alle informanten en belastinginners van Maximinus werden vermoord.

Toen dit nieuws Maximinus, die op dat moment in Sirmium was, bereikte, begaf hij zich naar Italia om te trachten de opstand te onderdrukken.

De Gordiani begingen echter de fatale fout een oude vijand, Capellianus, de gouverneur van Numidië, te willen afzetten. Capellianus kwam in opstand en trok met zijn legioenen naar Carthago en vormde een enorme overmacht. Beide Gordiani kwamen om op 12 april, Gordianus II in de strijd en Gordianus I door zelfmoord.

Gordianus II

Muntstuk met afbeelding van Keizer Gordianus II.

Marcus Antonius Gordianus Sempronianus Romanus "Africanus" (191 - 04-238 n. C), (exact dezelfde naam als zijn vader, Gordianus I) kortweg Gordianus II, was keizer gedurende enkele weken in maart-april samen met zijn vader Gordianus I.

Evenals zijn vader was hij erg rijk. Hij was een

vriendelijke en buitengewoon begaafde persoonlijkheid, gouverneur van Achaëa, Quaestor onder Elagabalus, prefect van Rome en consul onder Severus Alexander.

In 238 werd zijn vader als gouverneur in Noord-Afrika aangesteld en hij werd zijn afgevaardigde. Als gevolg van een opstand in deze provincie tegen keizer Maximinus I Thrax en de weerstand die de krankzinnige belastingheffingen van deze keizer bij de rijke burgers in het hele Romeinse Rijk opriep, werd de keizer, die op dat moment in Sirmium was, door de senaat afgezet en hij en zijn vader in maart 238 door de senaat uitgeroepen tot nieuwe keizers. Beiden kregen de titel "Africanus".

De Gordiani begingen echter een fatale fout door Capellianus, een oude vijand en de gouverneur van Numidia, tegen zich in het harnas te jagen en tegen wie zij zich niet konden verdedigen. Door de

opstand van Capellianus kwamen beide Gordiani, na ongeveer drie weken keizerschap, op 12 april om het leven.

238 n. C - Het keizerrijk onder Pupienus & Balbinus

Pupienus

Muntstuk met afbeelding van Keizer Pupienus.

Marcus Clodius Pupienus Maximus (circa 164 of 174 - 29 juli 238), was een Romeins keizer van 22 april tot 29 juli 238, samen met Balbinus.

Na de dood van keizers Gordianus I en II had de

Romeinse senaat een groot probleem. Ze had niet lang daarvoor soldatenkeizer Maximinus I Thrax tot volksvijand verklaard, en deze Maximinus marcheerde inmiddels met zijn leger naar Rome. In een spoedzitting van de senaat werden vervolgens Pupienus en Balbinus tot keizers gekozen. Het volk nam dit echter niet zomaar, en werd onrustig. Door de latere Gordianus III tot Caesar te benoemen werd erger voorkomen.

Pupienus, de militair meer ervaren van de twee keizers ging naar Ravenna om daar een leger op te bouwen en het tegen Maximinus op te nemen. Dit ging verrassend goed, aangezien Pupienus uit Germania veel soldaten kon halen, en Maximinus' voorraden oprakten. Maximinus werd vervolgens vermoord door zijn soldaten, die zich verder na een afkoopsom rustig hielden.

Pupienus keerde terug naar Rome, waar Balbinus de situatie niet onder controle had. De rust keerde echter enigszins terug met de aankomst van Pupienus. De keizers onderling vertrouwden elkaar echter voor geen cent. Pupienus wilde daarom zijn germaanse troepen bij zich hebben. De praetoriaanse garde moest daar niets van hebben en vermoordde beide keizers. Caesar Gordianus werd keizer.

Balbinus

Muntstuk met afbeelding van Keizer Balbinus.

Decimus Caelius Calvinus Balbinus (? - 29 juli 238), was een Romeins keizer van 22 april tot 29 juli 238, samen met Pupienus.

Na de dood van keizers Gordianus I en II had de Romeinse senaat een groot probleem. Ze had niet lang daarvoor soldatenkeizer Maximinus I Thrax tot

volksvijand verklaard, en deze Maximinus marcheerde inmiddels met zijn leger naar Rome. In een spoedzitting van de senaat werden vervolgens Pupienus en Balbinus tot keizers gekozen. Het volk nam dit echter niet zomaar, en werd onrustig. Door de latere Gordianus III tot Caesar te benoemen werd erger voorkomen.

Terwijl Pupienus naar Ravenna trok om een leger te verzamelen bleef Balbinus in Rome. Daar kon hij de zaken nauwelijks onder controle houden. De terugkomst van Pupienus na de "overwinning" op Maximinus bracht hierin verbetering. De keizers onderling vertrouwden elkaar echter voor geen cent. Pupienus wilde daarom zijn Germaanse troepen bij zich hebben. De Praetoriaanse garde moest daar niets van hebben en vermoordde beide keizers. Caesar Gordianus werd keizer.

238 - 244 n. C - Het Keizerrijk onder Gordianus III

Buste van Gordianus III. Marmer, Romeins kunstwerk, tussen 242 en 244 n. C van Gabii. Het beeld bevindt zich momenteel in het Louvre te Parijs.

Marcus Antonius Gordianus Pius (225 - 11 februari 244), in het Nederlands beter bekend als Gordianus III, was een Romeins keizer van 238 tot 244. Hij werd tot keizer gekroond op 13-jarige leeftijd, nadat zijn voorgangers Balbinus en Pupienus omgebracht waren. Onder invloed van zijn leraar, opvoeder en raadgever Thimestus werd hij bij zijn volk zeer geliefd. Het lukte hem om de grenzen van het Romeinse rijk veilig te stellen, een opstand in Afrika neer te slaan, en de Goten en Sarmaten te overwinnen. Toen Thimestus stierf, benoemde hij Marcus Iulius Philippus Arabs ("de Arabier") tot zijn raadgever. Mogelijkerwijs was deze verantwoordelijk voor zijn dood.

Hij was de zoon van Antonia Gordiana, die de dochter was van Gordianus I en zus van Gordianus II. De naam van zijn vader is onbekend. Sommige bronnen melden dat zijn eigen naam ook onbekend is, omdat hij bekend is onder de naam die hij in 238 van zijn grootvader overnam.

244 - 249 n. C - Het Keizerrijk onder Philippus I Arabs

Munt met afbeelding van Keizer Philippus I Arabs.

Marcus Iulius Philippus (leefde ca. 204-249), bekend als Philippus I Arabs, "Philippus de Arabier", was een Romeins keizer van 244 tot 249. Van zijn leven en politieke carrière tot zijn keizerschap is weinig bekend. Hij was de zoon van Iulius Marinus en is waarschijnlijk geboren in Arabia Trachonitis of in Damascus, in de destijds Romeinse provincie Syria.

Hij was direct of indirect betrokken bij de dood van de prefect van de praetoriaanse garde, Timestheus die hij verving en daarna die van keizer Gordianus III die hij opvolgde. Zodra hij keizer was kocht hij een ongunstige vrede met Shapur I om zich op familie zaken te concentreren: hij gaf zijn broer Priscus het gezag (als rector Orientis) over het oostelijk deel van het rijk, schonk zijn zesjarige zoon Philippus II de titel Caesar en zijn vrouw Otacilia Severa de titel Augusta (verhevene, keizerin). Daarna begaf hij zich naar Rome om zijn gezag over de senaat te vestigen. Deze was hem gunstig gezind.

Van 245-247 was hij bezig de grenzen met de Donau te verdedigen tegen de Carpi en de Germanen, waarna hij in 247 in triomf terugkeerde en zijn inmiddels 9- of 10-jarige zoon tot medekeizer verhief.

Op 21 april 248 opende Philip de festiviteiten ter ere van de duizendste verjaardag van de stichting van Rome in 753 v. C door Romulus en Remus. Kort daarna echter brak een opstand uit in het grensgebied bij de Donau, die weliswaar werd neergeslagen, maar leidde tot nieuwe invasies van naburige stammen. Ook in het oosten begonnen opstanden als gevolg van het wrede wanbestuur van zijn broer Priscus.

Philippus schijnt zijn ontslag te hebben willen indienen, maar werd daarvan weerhouden door de senator en stadsprefect Trajanus Decius. Deze werd door Philippus als nieuwe commandant van de troepen in Moesië en Pannonië aangesteld om de orde te herstellen. Dat gebeurde, maar de troepen

riepen reeds in 249 Decius tot keizer uit en rukten op naar Rome. De troepen van Philippus en Decius raakten in de herfst van 249 slaags met elkaar, waarschijnlijk bij Verona (Italië), en Philippus sneuvelde in de strijd. Onduidelijk is of zijn eigen legionairs, die de overwinnaar gunstig wilden stemmen, hem vermoord hebben.

249 - 251 n. C - Het Keizerrijk onder Traianus Decius

munten met afbeelding van Keizer Traianus Decius.

Gaius Messius Quintus Traianus Decius (Pannonia 190 of 201 - Dobroedzja, juli 251) was een Romeins keizer van 249 tot aan zijn dood.

Vanaf 234 was Decius stadhouder van Moesia. In 249 werd hij benoemd tot praefectus urbi en door keizer Philippus Arabs belast met het opperbevel in

Moesia en Pannonia, en in de strijd tegen de Goten. Hij werd te Viminacium (niet ver van het huidige Belgrado) door zijn soldaten tot keizer uitgeroepen en vrijwel onmiddellijk algemeen erkend. Bij Verona overwon hij zijn voorganger Philippus, die sneuvelde in de strijd.

Als keizer liet Decius grote bouwwerken uitvoeren (o.a. wegen en de thermen van Decius op de Aventijnse heuvel van Rome) en schonk hij veel aandacht aan de graanvoorziening en de financiën. Als overtuigd verdediger van oude waarden en tradities begon hij reeds van bij de aanvang van zijn regering de christenen te vervolgen, vooral met behulp van het in de strijd geharde Balkanleger. Het was de eerste systematische, van staatswege consequent doorgevoerde christenvervolging, die deel uitmaakte van een hervormingsbeweging die de eenheid van het rijk wilde bevorderen en van de burgerbevolking conformiteit en loyaliteit eiste.

Bij keizerlijk edict werden alle ingezetenen verplicht aan de staatsgoden te offeren als bewijs van loyaliteit. Wie door een bijzondere commissie loyaal werd bevonden kreeg dan een schriftelijk attest (libellus, vandaar de term libellatici = "afvallige christenen"), waarvan enkele op Egyptische papyri zijn bewaard. Weigeraars werden gefolterd (als we Origenes mogen geloven).

Tot de slachtoffers van de vervolgingen behoorden o.a. paus Fabianus, Pionius van Smyrna en wellicht ook Agatha van Catania. Bisschop Cyprianus van Carthago en vele andere konden slechts door te vluchten hun leven redden.

Na een zege bij Berola veroverden de Goten de stad Philippopol (thans het Bulgaarse Plovdiv). Decius trok tegen hen ten strijde, maar sneuvelde, door zijn veldheer Gaius Vibius Trebonianus Gallus in de steek gelaten, samen met zijn zoon en medekeizer Herennius Etruscus in de slag bij Abrittus (in de Dobroedzja). Trebonianus Gallus, stadhouder van Moesia, volgde hem op. Hij zou ook Decius' tweede zoon Hostilianus adopteren en hem tot medekeizer benoemen.

Decius werd na zijn dood vergoddelijkt. Twee borstbeelden van hem zijn met zekerheid geïdentificeerd: een in de Musei Capitolini en een in het Museo Torlonia (beide te Rome). Hij figureert als boosdoener in verschillende christelijke legenden, zoals die van Sint-Christoffel, de Zeven Slapers van Efeze en van de heilige Agatha.

251 - 253 n. C - Het Keizerrijk onder Trebonianus Gallus

munt met afbeelding van Keizer Trebonianus Gallus.

Gaius Vibius Trebonianus Gallus (ca. 206 - augustus 253) was een Romeins keizer van juni 251 tot augustus 253, met als medekeizers eerst Hostilianus en daarna Volusianus.

Trebonianus Gallus werd geboren in Perugia, trouwde met Afinia Gemina Baebiana en had twee

kinderen: zoon Gaius Vibius Volusianus (de latere keizer Volusianus) en dochter Vibia Galla. Hij was in zijn carrière zowel senator als consul, en ook gouverneur van Moesia Superior, alwaar hij betrokken was in de oorlogen van Rome tegen de Goten.

In een van die oorlogen kwamen de keizers Decius en Herennius Etruscus om het leven in een slag. Het leger verklaarde na de slag meteen Trebonianus Gallus tot keizer. Deze adopteerde de andere zoon van Decius, Hostilianus, en erkende hem als medekeizer.

Omdat hij snel naar Rome terug wilde sloot Gallus een onvoordelige vrede met de Goten, die hun buit mochten houden en bovendien elk jaar een geldsom van Rome ontvingen. Eenmaal in Rome bleek daar echter de pokken uitgebroken, waar Hostilianus aan bezweek. Gallus benoemde toen zijn zoon Volusianus tot medekeizer.

Hoewel Gallus de bevolking van Rome hielp door bijvoorbeeld te zorgen dat alle slachtoffers van de epidemie begraven werden, zelfs als ze dat niet konden betalen, lijkt het erop dat hij verder besluiteloos was en geen geweldige heerser. Zo veroverden de Perzen grote gebieden aan de oostgrens van het rijk: Armenia en Syria. Gallus deed hier niets aan.

Aemilius Aemilianus, de nieuwe gouverneur van Moesia Superior, weigerde tribuut te betalen aan de Goten en versloeg ze op het slagveld. Zijn troepen verklaarden hem prompt tot keizer en marcheerden naar Rome. Gallus en Volusianus probeerden hem nog te stoppen met een inderhaast geformeerd leger, maar toen dat leger hoorde dat Aemilianus al zeer dichtbij was, munitie het en vermoordde het de twee keizers.

253 n. C - Het Keizerrijk onder Aemilianus

portret van Keizer Aemilianus op een antoninianus.

Marcus Aemilius Aemilianus (207 of 208? - september ? 253) was ongeveer 3 maanden keizer van Rome, rond de zomer 253.

Hij stamde oorspronkelijk uit een onbekende Mauretaanse familie maar wist door zijn talenten consul te worden. In 251 werd hij benoemd tot

gouverneur van Neder Moesia. Hij volgde hiermee Trebonianus Gallus op die tot keizer was uitgeroepen. Hij werd geacht vrede met de Goten te bewerkstelligen. Aemilianus verdeelde echter het geld, dat bedoeld was deze vrede te subsidiëren, onder zijn soldaten. In 253 riepen zijn troepen hem uit tot keizer en rukten op naar Rome. Daarop verklaarde Rome Aemilianus tot staatsvijand en stelde Valerianus aan om Aemilianus te vervangen.

Voordat Valerianus voldoende troepen had kunnen mobiliseren, waren Aemilianus' troepen al zover opgerukt dat het te laat was om ze te stoppen. Het kleine leger van Gallus zag geen heil in de ongelijke strijd, kwam in opstand en vermoordde Gallus en medekeizer Volusianus. Twee dagen later bereikte Aemilianus Rome en werd onmiddellijk door de senaat - die hem nota bene twee weken eerder tot staatsvijand had verklaard - uitgeroepen tot keizer.

Spijtig voor Aemilianus was Valerianus echter doorgeslagen met het mobiliseren van troepen en tegen het eind van de zomer van 253 rukte hij op zijn beurt op naar Rome. Aemilianus rukte uit en beide legers ontmoetten elkaar bij een brug bij Spoleto in Umbria. Het moet tot een treffen zijn gekomen aangezien de brug daarna Pons Sanguinarius is gaan heten, maar al het bloed was zinloos aangezien Aemilianus door zijn eigen soldaten werd vermoord.

253 - 268 n. C - Het Keizerrijk onder Valerianus I & Gallienus

253 - 260 n. C - Valerianus I

Portret van Keizer Valerianus I op een sestertie.

Publius Licinius Valerianus, bekend als Valerianus I, (ca. 200 - 260) was een Romeins keizer van 253 tot 260.

Valerianus kwam uit een vooraanstaande Romeinse familie, en was zelf ook senator; een welkome afwisseling tussen alle soldatenkeizers uit de 3e eeuw. Van zijn vroege leven is vrijwel niets bekend; hij is waarschijnlijk iets voor 200 geboren.

Valerianus was ook generaal, gestationeerd in het noorden van het rijk (ergens in Gallia of Germania Superior), toen Aemilianus de macht greep. Valerianus was gestuurd om troepen te recruteren om Trebonianus Gallus te helpen tegen Aemilianus, en die troepen riepen hém ook uit tot keizer. Toen de troepen Italië bereikten werd Aemilianus door zijn eigen troepen vermoord en werd Valerianus officieel keizer.

Eenmaal op de troon benoemde Valerianus zijn zoon Gallienus tot medekeizer. Ze verdeelden hun bestuurstaken; Gallienus zou het westen regeren en Valerianus het oosten. Valerianus heroverde daar in 257 Antiochië op de Perzen, maar had toen het probleem van een inval van de Goten in Anatolië. Hij stuurde het leger er wel op af maar bleef zelf in Antiochië, om het te beschermen tegen de Perzen. In 259 trok hij naar Edessa in Klein-Azië, waar het leger getroffen werd door de pokken. Valerianus probeerde de vrede te sluiten met de Perzen maar dat lukte niet. Hij werd gevangengenomen door de Perzische koning Shapur I. In 260 overleed Valerianus in gevangenschap.

Christelijke auteurs uit die periode schrijven, vermoedelijk niet betrouwbaar, met onverholen leedvermaak over het onheil dat de keizer was overkomen: hij zou door de koning als opstapje zijn gebruikt en later, nadat hij goud had moeten drinken zou hij gevild zijn. Zijn huid hing als trofee in een zaal. Na een latere overwinning van de Romeinen op de Perzen werd hij gecremeerd. Christenen vonden dit niet erg omdat hij namelijk enkele jaren tevoren opdracht had gegeven tot een vervolging van de christenen.

253 - 268 n. C – Gallienus

portret van Gallienus op een sestertie.

Publius Licinius Egnatius Gallienus (218 - september 268) was een Romeins keizer van 253 tot 268, waarvan tot 260 samen met zijn vader Valerianus I en in 260 nog met zijn tweede zoon Saloninus. Zijn vader was afkomstig uit de oude patricische gens Licinia en beiden werden dan ook met veel enthousiasme aanvaard door de senaat als Augusti

(cf. keizers, letterlijk verhevenen), in plaats van als Augustus (cf. keizer) en Caesar (cf. vice-keizer).

Gallienus was getrouwd met Iulia Cornelia Salonina, met wie hij drie zoons had: Valerianus II, Saloninus en Marinianus. Hij werd keizer in 253, nadat Aemilianus in een veldslag door zijn eigen soldaten werd vermoord en de troepen en de senaat zijn vader tot keizer hadden benoemd.

Gallienus heeft een twijfelachtig record op zijn naam staan: tijdens zijn heerschappij waren er de meeste usurpatoren ooit. Een van deze opstandige keizers, Postumus, stichtte zelfs zijn eigen rijk, met senaat en al: het Gallo-Romeinse rijk. Dit rijk zou het uithouden van 260 (na de moord op Saloninus) tot 274, toen Tetricus I en II zich overgaven aan keizer Aurelianus. Naast al deze troonpretendenten waren de barbaarse volkeren aan de grens van het rijk nog immer erg actief met invallen. Tot overmaat van ramp werd Gallienus' vader ook nog gevangengenomen door de Perzen en in 260 gedood.

Om het volk maar niets te laten merken van al deze problemen voerde Gallienus een uitgebreide propagandacampagne. Deze was naar het schijnt bijzonder succesvol. Door Gallienus op een enorme hoeveelheid munten af te beelden als vroom, dapper, overwinnend en genadig, en ook als beschermeling van een hele reeks goden wist Gallienus het volk aan zijn kant te houden.

Veel historici beschouwden Gallienus als een zwakke keizer, vanwege alle opstanden in zijn rijk. Gallienus was echter ook verantwoordelijk voor grote hervormingen op zowel militair als politiek gebied. Zo voerde hij een aparte legereenheid in met ruiters, die heel snel op de plaats van een opstand zouden kunnen komen (iets wat wel nodig was in die tijd). Ook verminderde hij de macht van de senaat, wat de besluitvorming effectiever maakte. In 260 kondigde hij ook een edict van tolerantie voor de christenen af, dat veertig jaar stand zou houden.

Velen waren echter niet blij met deze hervormingen en in september 268 werd Gallienus vermoord, door een samenzwering met mogelijk zowel Claudius II Gothicus als Aurelianus (zijn opvolgers) erin. Claudius II liet hem vervolgens goddelijk verklaren om wat legitimiteit te verwerven.